

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет технології виробництва і переробки продукції
тваринництва, стандартизації та біотехнології

Кафедра зоогієни та ветеринарії

**ЕПІЗООТОЛОГІЯ ТА ІНФЕКЦІЙНІ
ХВОРОБИ ТВАРИН**

методичні рекомендації
для розробки курсового проєкту
для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
ОПП «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»
спеціальності 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»
денної форми здобуття вищої освіти

Миколаїв
2022

УДК 636.09:[616.036.22+616.9]

Е67

Друкується за рішенням науково-методичної комісії факультету ТВППТСБ Миколаївського національного аграрного університету від 21.03.2022 р., протокол № 9.

Укладач:

Т. С. Лумедзе – асистент кафедри зоогієни та ветеринарії, Миколаївський національний аграрний університет;

І. Х. Лумедзе - канд. вет. наук, доцент, завідувач кафедри зоогієни та ветеринарії, Миколаївський національний аграрний університет;

Т. П. Білопольська - канд. вет. наук, доцент кафедри зоогієни та ветеринарії, Миколаївський національний аграрний університет.

Рецензенти:

І. В. Наконечний – докт. біол. наук, професор кафедри екології та природоохоронних технологій Миколаївського національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова;

С. П. Кот – канд. біол. наук, доцент, Миколаївського національного аграрного університету.

Відповідальний за випуск:

І. Х. Лумедзе – канд. вет. наук, доцент, завідувач кафедри зоогієни та ветеринарії, Миколаївський національний аграрний університет.

© Миколаївський національний аграрний університет, 2022.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	4
2. ВИМОГИ ДО КУРСОВОГО ПРОЄКТУ	6
2.1. Наукове керівництво курсового проєкту	6
2.2. Етапи виконання курсового проєкту.....	7
3. КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ	7
4. ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ	9
5. ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ	10
6. СТРУКТУРА КУРСОВОГО ПРОЄКТУ	10
7. РЕЦЕНЗУВАННЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ	17
8. ЗАХИСТ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ	17
8.1. Порядок подання.....	17
8.2. Організація процесу захисту	17
8.3. Критерії оцінювання	17
9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	18
Додаток А.....	20
Додаток Б.....	22
Додаток В.....	22
Додаток Г	26

ВСТУП

Курсовий проєкт з дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин» є письмово виконаною самостійною навчально-дослідницькою роботою, що розкриває теоретичні аспекти і практичні навички у майбутнього фахівця з обраної теми. Вона займає важливе місце у навчальному процесі вищих навчальних закладів III і IV рівнів акредитації за спеціальністю «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза».

Курсовий проєкт у процесі навчання здобувача вищої освіти може розглядатися як один з етапів оволодіння методикою науково-дослідницької діяльності, виконуваний за активної допомоги і консультації викладача-керівника. Вона базується на проведенні загальних та спеціальних досліджень тварин, визначенні збудника інвазії з метою встановлення діагнозу хвороби, призначенні відповідного лікування та встановленні його ефективності, а також на вивченні наукових джерел з обраної теми і методичних рекомендацій до виконання курсового проєкту з дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин».

Виконання курсового проєкту з дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин» вимагає від студента не тільки знань загальної і спеціальної літератури з теми дослідження, але й уміння аналізувати, рецензувати наукові досягнення в досліджуваній галузі науки, пов'язувати питання теорії з практикою, здійснювати статистичні та інші розрахунки й оцінки, робити узагальнення, висновки і рекомендації.

Курсовий проєкт з дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин» в системі професійної підготовки майбутніх фахівців з ветеринарної гігієни, санітарії і експертизи виконується у вигляді «Історії хвороби» з проведенням курації інфікованої тварини. Ведення історії хвороби - невід'ємна частина повсякденної роботи лікаря ветеринарної медицини.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ?

Мета курсового проєкту з дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин» та її головне призначення полягає у підготовці здобувачів вищої освіти до самостійного виконання дослідницької роботи, в оволодінні практичними навичками фахівця з ветеринарної гігієни, санітарії і експертизи та у розвитку їх творчого і професійного потенціалу.

Виконанню кожного виду роботи передують перевірка теоретичних знань та правил техніки безпеки.

У процесі виконання курсового проєкту з дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин» здобувачі вищої освіти удосконалюють такі **компетентності**:

СК06. Здатність здійснювати відбір, пакування, фіксування і пересилання проб біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.

СК08. Здатність планувати, організовувати та реалізовувати заходи з лікування тварин різних класів і видів, хворих на незаразні, інфекційні та інвазійні хвороби.

СК13. Здатність розробляти стратегії профілактики хвороб різної

етіології.

Під час виконання курсового проєкту здобувачі вищої освіти сформулюють такі **результати навчання**:

PH04. Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження тварин, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб тварин.

PH06. Розробляти карантинні та оздоровчі заходи, методи терапії, профілактики, діагностики та лікування хвороб різної етіології.

PH08. Здійснювати моніторинг причин поширення хвороб різної етіології, розробляти заходи, спрямовані на захист населення від хвороб, спільних для тварин і людей.

PH21. Формулювати висновки щодо експлуатації та лікування тварин різних класів і видів, профілактики їх заразних та незаразних хвороб.

Основними завданнями курсового проєкту є:

- закріплення, поглиблення і розширення теоретичних знань студентів та їх практичних умінь і навичок відповідно до змісту дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин»;

- формування умінь самостійно проводити наукове дослідження, аналізувати і критично оцінювати досліджуваний науковий та практичний матеріал;

- вироблення у здобувачів вищої освіти навичок базової дослідницької та самостійної роботи, пов'язаної з пошуком, систематизацією й узагальненням наявної наукової і навчальної літератури;

- розвиток наукового мислення і творчих здібностей студентів, а також навичок практичного застосування теоретичних знань;

- ознайомлення з методами і методикою проведення наукового дослідження та обробки його результатів.

- підготовка студентів до складнішого завдання - виконання кваліфікаційної роботи.

У процесі виконання історії хвороби здобувачі вищої освіти розвивають і вдосконалюють такі **навички**:

- визначати мету, основні завдання, об'єкт та предмет дослідження;

- самостійно проводити відбір патологічного матеріалу, його лабораторне дослідження, встановлювати діагноз на інфекційну хворобу, призначати ефективне лікування;

- здійснювати пошук і підбір потрібної інформації;

- логічно і послідовно висловлювати свої думки, пропозиції, робити аргументовані висновки щодо теоретичного матеріалу, явищ та фактів реального життя;

- правильно оформляти науково-дослідницький та науково-довідковий матеріал;

- публічно захищати підготовлену роботу (створювати презентацію, робити наукові повідомлення, відповідати на поставлені запитання, захищати свою точку зору тощо).

Здобувач вищої освіти повинен уміти творчо використовувати здобуті знання, самостійно робити узагальнення, удосконалювати навички літературного викладу своїх думок із використанням загальнонаукової;термінології.

2. ВИМОГИ ДО КУРСОВОГО ПРОЄКТУ

Курсовий проєкт повинен бути оформлений як історія хвороби та написана на належному теоретичному рівні. При її підготовці необхідно користуватися науковими працями вітчизняних і зарубіжних дослідників щодо обраної теми.

2.1. Наукове керівництво курсового проєкту

Курсовий проєкт виконується з допомогою наукового керівника - викладача, який працює на кафедрі мікробіології, фармакології та епізоотології, або лікаря ветеринарної медицини, завідувача лабораторії на базі навчально-наукової лабораторії епізоотології. Відсутність керівника не допускається.

Завдання керівника - консультувати щодо проведення лабораторних досліджень, встановлення вірного діагнозу, призначення, сприяти формуванню наукового мислення, самостійності думок, творчих навичок, розвитку мови здобувачів вищої освіти; навчити докладати і роз'яснювати зміст своєї роботи, обґрунтовувати призначене лікування та його доцільність і аргументувати висновки.

Функції наукового керівника

- допомагає в проведенні лабораторних досліджень, встановленні точного діагнозу і, відповідно, формулюванні теми курсового проєкту;
- формулює завдання на виконання курсового проєкту;
- допомагає визначити календарні терміни основних етапів роботи над темою;
- надає допомогу у формулюванні мети і завдань дослідження, контролює хід виконання роботи, але не пропонує готових рішень;
- рекомендує необхідну для вивчення наукову, методичну та спеціальну літературу; систематично контролює хід роботи та виконання завдань;
- перевіряє остаточний варіант курсового проєкту, рецензує і оцінює роботу.

Науковий керівник здійснює постійне спостереження за науковою роботою та надає необхідні консультативні поради.

2.2. Етапи виконання курсового проєкту

Написання курсового проєкту передбачає такі етапи:

1. Підготовчий етап:

- вибір об'єкта й предмету дослідження;
- відбір необхідного матеріалу від тварини для лабораторного дослідження;

- формування інформативної бази щодо методів епізоотологічних досліджень;
- закріплення наукового керівника, побудова етапів виконання курсової роботи і проведення досліджень.

2. Дослідницький етап:

- проведення дослідження відібраного матеріалу (крові, сечі, фекалій, зіскрібків зі шкіри, змивів з кон'юнктиви тощо), виявлення збудника (збудників) інфекційних захворювань тварин, встановлення діагнозу.

За відсутності у відібраному матеріалі збудників інфекційних хвороб здобувачі вищої освіти проводять відбір повторно від іншої тварини.

- вибір теми курсового проєкту відповідно до встановленого діагнозу;
- лікування хворої тварини та визначення ефективності призначеного лікарського засобу за результатами проведеного лабораторного дослідження.

3. Основний етап:

- опрацювання наукової літератури за темою дослідження;
- оформлення тексту роботи, додатків, формулювання висновків, рекомендацій та подання курсового проєкту на кафедру.

4. Кінцевий етап:

- реєстрація курсового проєкту;
- доопрацювання роботи в разі потреби з урахуванням зауважень;
- рецензування роботи;
- подання роботи на захист;
- захист курсового проєкту.

Роботу можна вважати завершеною після написання науковим керівником рецензії та прилюдного захисту курсового проєкту.

3. КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ВИКОНАННЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ

Календарний план виконання та написання курсового проєкту затверджується щорічно на засіданні кафедри і доводиться до відома студентів у поточному навчальному році. У ньому, зокрема, зазначено терміни, що відводяться для проведення досліджень та вибору теми, затвердження плану проведення лікувальних заходів та визначення їх ефективності, виконання окремих розділів та роботи в цілому, а також терміни захисту оформленої курсового проєкту.

Таблиця

Орієнтовний календарний план виконання курсового проєкту

Етапи	Завдання	Термін виконання
1 етап	Закріплення наукового керівника, побудова етапів виконання курсового проєкту і проведення досліджень; формування інформативної бази щодо методів паразите логічних досліджень.	Затверджуються щорічно на засіданні кафедри

2 етап	Вибір теми згідно встановленого діагнозу та визначення завдань дослідження.	
3 етап	Написання і оформлення курсового проєкту, формулювання висновків, рекомендацій.	
	Подання курсового проєкту на кафедру.	
4 етап	Доопрацювання роботи в разі потреби з урахуванням зауважень.	
	Подання керівником рецензії на курсовий проєкт з пропонованою оцінкою.	
	Захист роботи.	

При порушенні зазначених термінів керівник курсового проєкту знижує оцінку: на 2 бала - за невчасне виконання етапів курсового проєкту; на 10 балів - за запізнiлу подачу курсового проєкту на кафедру. Курсовий проєкт виконуються у терміни, передбачені графіком навчального процесу, але не пізніше як за два тижні до захисту. Терміни виконання курсового проєкту доводяться до студентів на початку семестру.

4. ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ

Вибір теми - досить важливий етап підготовки курсового проєкту. При цьому необхідно враховувати:

- відповідність теми діагнозу хворої тварини, поставленому за результатами проведених досліджень;
- наявність можливостей використання у ході дослідження конкретного дослідного матеріалу;
- відповідність теми науковим інтересам та можливостям студента.

Вибір загального напрямку та тематики курсового дослідження здійснюється студентом на основі орієнтовного переліку тем, запропонованих науковим керівником (викладачем кафедри) та з урахуванням особистих науково-епізоотологічних уподобань студентів. Після встановлення діагнозу і, відповідно, обрання теми курсового проєкту студент має отримати згоду наукового керівника на її виконання, після чого обрана тема офіційно закріплюється за студентом і фіксується в реєстраційному журналі. Самовільна зміна теми курсового проєкту *неприпустима*, у такому випадку студент може бути недопущений до захисту.

Орієнтовні теми курсового проєкту:

Аденовіроз собак
Бордетеліоз собак
Парагрип собак
Туберкульоз собак
Вірусний гепатит м'ясоїдних
Лептоспіроз собак
Сказ собак
Хвороба Ауескі
Чума собак
Правець
Ботулізм
Парвовірусний ентерит
Коронавірусний ентерит
Сальмонельоз
Колібактеріоз
Герпес-вірусна інфекція
Бореліоз собак
Хламідіоз собак
Мікоплазмоз собак
Стрептококоз собак
Стафілококоз собак
Пастерельоз собак
Дерматомікози
Нокардіоз
Актиномікоз
Малассезіоз

5. ПОРЯДОК ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ

Курсовий проєкт з дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин» виконується у вигляді історії хвороби. Лабораторні дослідження проводяться на базі навчально-наукової лабораторії епізоотології під керівництвом завідувача лабораторії викладачів кафедри, лікаря ветеринарної медицини міської навчальної клініки філії факультету ТВПШТСБ

Історія хвороби оформляється згідно з наведеною схемою.

На першому занятті з курації викладач разом зі студентом оглядають тварину, проводять дослідження відібраного від тварини матеріалу (крові, сечі, фекалій, зіскрібків зі шкіри, змивів з кон'юнктиви тощо), про що зазначає у «Журналі проведення досліджень». Виявляють збудника хвороби або комплексно встановлюють діагноз, що і є темою курсового проєкту. За необхідності проводиться повторне дослідження матеріалу від цієї ж тварини.

Куратор зобов'язаний зібрати анамнез, провести клінічне обстеження хворої тварини, намітити план обстеження і лікування. На подальших заняттях студенти обговорюють разом з викладачем диференційний діагноз, і на підставі аналізу та синтезу анамнестичних, епізоотологічних, клінічних, лабораторних даних формулюють остаточний діагноз та коригують лікування хворої тварини. В подальшому провести лікування хворої тварини, і через 5-7 днів після останньої задачі лікарського засобу провести повторне дослідження відповідного матеріалу, відібраного від обробленої тварини, з метою встановлення ефективності проведеного лікування. Про проведене дослідження студент робить запис у «Журналі проведення досліджень». Дата початку і закінчення виконання курсового проєкту повинні відповідати записам і датам у «Журналі проведення досліджень».

Після закінчення курації здобувач вищої освіти здає викладачу оформлену історію хвороби для перевірки.

6. СТРУКТУРА КУРСОВОГО ПРОЄКТУ

Робота повинна містити:

- Пояснювальну записку, яка містить:

1. Титульні сторінки.
2. Вступ.
3. Загальні відомості про хвору тварину.
4. Дані об'єктивного дослідження тварини.
5. Дослідження окремих систем організму тварини.
6. Дослідження зони патологічного процесу.
7. Додаткові дослідження.
8. Діагноз.
9. Прогноз.
10. Курацію хворої тварини.
11. Спеціальні заходи.
12. Аналіз хвороби (епікріз).
13. Висновки.

14. Список використаних джерел.

- **Ілюстровану частину**, яка містить: додатки.

На **титкульних сторінках** (додаток А) послідовно, зверху вниз, розміщуються наступні реквізити:

- повна назва навчального закладу і міністерства, якому воно підпорядковується;
- повна назва факультету;
- найменування кафедри;
- тема курсової роботи;
- вид тварини, курацію якої проводить студент;
- встановлений діагноз відповідно до виявленого збудника інфекційної хвороби з обов'язковою назвою латиною;
- дата початку та закінчення відповідно до записів у «Журналі проведення досліджень»;
- господарство (або клініку), до якого належить (де проходила лікування) хвора тварина, із зазначенням назви населеного пункту, району, області.
- відомості про автора (куратора) курсового проекту (із зазначенням курсу, групи);
- склад комісії із захисту курсових робіт;
- місцезнаходження вузу;
- рік написання роботи.

У вступі необхідно описати географічне розташування господарства, його природно-кліматичну характеристику, епізоотичний стан з інфекційних хвороб, наявність всіх видів тварин у господарстві по статеві-вікових групах.

Або характеристику клініки, у якій лікувалась тварина

Розділ «**Загальні відомості про хвору тварину (Registratio animalis seu pars officialis)**» складається з наступних частин:

Реєстрація тварини - студент-куратор повинен зазначити власника тварини та його адресу, вид тварини, стать, кличку, інвентарний номер, породу, масть і особливі прикмети, вік, живу масу, вгодованість, дату захворювання, дату надходження до клініки, діагноз при надходженні, а також діагноз при подальшому спостереженні, підпис куратора.

Анамнез про життя тварини (Anamnesis de vitae), де повинні бути зазначені зообіографічні дані тварини: звідки поступила тварина, коли народилась. *Для господарства* : умови утримання тварини до захворювання (стан приміщення, підлоги, підстилки; видалення гноївки, сечі, проведення моціону). Раціон, режим і тип годівлі (корми, їх склад, повноцінність раціону, вода, її якість, забезпечення потреби тварини у воді. Епізоотичний стан господарства з інвазійних хвороб. Виконання загальних заходів (організаційно-господарських, зоогігієнічних, ветеринарно-санітарних. Виконання спеціальних заходів (діагностичні дослідження, дегельмінтизації, лікування протозоозів, ентомозів, арахнозів, проведення дезінвазії, дезінсекції, дезакаризації, дератизації).

анамнез захворювання (Anamnesis morbi) - описується коли та за яких обставин захворіла тварина, які ознаки хвороби відмічали, чи хворіла тварина раніше, наявність у господарстві хворих тварин з подібними ознаками (контакт тварини з хворими), чи реєструвалися раніше подібні захворювання, чи лікувалася тварина, результати лікування, а також зазначається передбачувана причина захворювання тварини.

Розділ «*Дані об'єктивного дослідження тварини (Status praesens universalis)*» повинен містити результати клінічного обстеження тварини, які студент записує в протокольній формі за наступною схемою, де надають відомості про дослідження:

Загального стану тварини - зазначають температуру тіла, частоту пульсу, частоту дихання, скорочення рубця, положення тіла в просторі (добровільне чи ін.) вгодованість (добра, задовільна, незадовільна, виснаження, ожиріння), склад тіла (правильний - сильний, добрий, неправильний - слабкий, незадовільний), конституцію (груба, ніжна, щільна, пухка), темперамент (живий, флегматичний), норів (добрий, злий).

Шкіри - надають відомості про обстеження шерстного покриву (густота, скуповженість, рівномірність, колір, блиск, фіксація), КОЛЬОРУ шкіри (блідий, жовтий, червоний, синюшний тощо), ступеню ВОЛОГОСТІ шкіри (помірна, висока пітливість, сухість шкіри, асиметрія потовиділення), запаху шкіри (специфічний, фекальний, поту, аміачний, гнійний, інший). За наявності описують патологічні ЗМІНИ шкіри (рани, гематоми, рубці, набряки, шкірні висипи, виразки, пролежні) та підшкірної КЛІТКОВИНИ (схуднення, відкладення жиру). Обов'язково зазначають дані дослідження стану ВИДИМИХ СЛИЗОВИХ оболонки (кон'юнктиви, НОСОВОЇ, ротової порожнини, ПХВИ, анусу) - вказують їх колір, пігментацію, цілісність, наявність чи відсутність крововиливів, запальних процесів, висипів.

Поверхневих лімфатичних вузлів (пахових, надвимианних, підщелепових, колінної складки, передлопаткових, інші - вказати які досліджували) - зазначають їх розмір, форму, консистенцію, рухливість, болючість, за наявності описують патологічні зміни в досліджуваній ділянці (набряки, флюктуація, підвищена температура, ін.).

Скелетно-м'язової і кістково-зв'язкової систем - звертають увагу на ступінь розвитку, тонус, цілісність м'язів, суглобів, наявність деформацій, періоститів, аномалій розвитку, переломів.

Розділ «*Дослідження окремих систем організму тварини (Status organo rum internorum et sistematum)*» включає дані дослідження функціональних систем організму за наступною схемою:

Серцево-судинна система - при дослідженні та описі звертають увагу на серцевий поштовх (сильний, слабо виражений, дифузний, болючий при пальпації), локалізацію серцевого поштовху, серцеві тони (ослаблені, посилені, розщеплені, ритмічні), пульс (ритмічний, наповнений, еластичний), стан периферичних артерій, вен (пружність, еластичність стінки, наявність набряків).

Дихальна система - досліджують стан носової порожнини та її ходів,

наявність витікань з носової порожнини (одно- чи двостороннє, кількість, консистенцію, колір, запах), колір слизової оболонки (анемічність, гіперемію), видихуване повітря (запах, температуру), наявність кашлю (сухий, вологий, болючий, його частота). Обов'язково досліджують стан гортані й трахеї (наявність набряків, деформацій, болючості, шумів, хрипів), дослідження грудної клітини (симетричність, такт дихання, ритм дихальних рухів, частота дихальних рухів, дихальні шуми).

Система травлення - в першу чергу досліджують акт прийому корму та води (характер жуйки, ковтання, скрегіт зубами), відмічають наявність чи відсутність апетиту, спраги, блювання. Дослідження шлунка, передшлунків, сичуга проводять, використовуючи методи пальпації, перкусії, аускультатії та визначають болючість досліджуваної ділянки, наповненість, частоту і силу скорочень, інтенсивність бродильних процесів, топографію зміни перкусійних звуків, інше. При дослідженні печінки визначають доступність для пальпації, величину, наявність і характер болючості. При дослідженні кишечника встановлюють наступні ознаки: напруження черевної стінки, болючість, наявність грижі, наповнення, перистальтичні шуми. При дослідженні акту дефекації звертають увагу на частоту, кількість, форму, колір, консистенцію, запах, наявність домішок у фекаліях (посліді).

Сечостатева система - звертають увагу на зони гіпералгезії нирок (реакція на балотуючу пальпацію нирок), стан сечового міхура (поза при сечовиділенні, болючість, частота сечовиділення, кількість сечі, фізичні властивості сечі - колір, запах, консистенція, прозорість, наявність слизу, крові, гною). При дослідженні слизової оболонки піхви, шийки матки описують колір, ушкодження, висипи, запальні явища, характер виділень. При дослідженні вим'я звертають увагу на форму, консистенцію, болючість, колір шкіри, цілісність, місцеву температуру, стадію лактації, властивості секрету вимені (колір, консистенцію, наявність згустків).

Нервова система - студент-куратор проводить аналіз поведінки тварини, описуючи тип нервової діяльності, загальний стан (задовільний, пригнічений, коматозний, збуджений), координацію рухів, стан шкірної, больової і тактильної чутливостей, наявність свербіж (загального, місцевого, відсутність).

Розділ *«Дослідження зони патологічного процесу (Status praesens localis)»*. Після загального дослідження тварини студент детально досліджує уражений орган чи систему, описує симптоми захворювання, проводить їх систематизацію.

Враховуючи, що діагноз на інфекційне захворювання остаточно встановлюється за допомогою *лабораторних досліджень* (досліджень крові, серологічних реакцій, експрес-тестів, дослідження виділень інших органів, дослідження тканин, зскрібків шкіри, мазків крові тощо) у цьому розділі студент детально описує використану методику і вказує що саме було ним виявлено.

Результати проведених досліджень виділених збудників інфекційних хвороб обґрунтовано описуються, при цьому слід використовувати наукову

та навчальну літературу.

Розділ «**Додаткові дослідження**» описується студентом за необхідності, якщо необхідно більш детально вивчити вплив збудника на організм хворої тварини. При цьому можуть проводитися дослідження крові або сечі.

Розділ «**Діагноз (Diagnosis)**». У ньому необхідно зазначити діагноз згідно сучасної номенклатури і систематики виявленого інфекційного агента (на українській та латинській мовах), який студент разом з викладачем поставив, базуючись на вірно зібраних даних анамнезу, загальних і спеціальних дослідженнях хворої тварини. Одночасно зазначають диференційний діагноз.

Розділ «**Прогноз (Prognosis)**». У цьому розділі зазначають передбачуваний прогноз для перебігу хвороби у тварини за умови проведеного лікування з обов'язковим його обґрунтуванням.

Прогноз - це передбачення ймовірного розвитку і результату захворювання, засноване на знанні закономірностей патологічних процесів і перебігу хвороби. Оцінка загального стану з точки зору прогнозу виражається такими формулюваннями: сприятливий, сумнівний, обережний, несприятливий.

У розділі «**Курція хворої тварини (Therapia)**» студент-куратор відображає перебіг хвороби і лікування хворої тварини у вигляді наступної таблиці:

Дата	Т, С°	п, уд./хв	д, рух./хв	Перебіг хвороби	Лікування, дієта, режим утримання
------	-------	-----------	------------	-----------------	-----------------------------------

До графі «Дата» записують: коли було проведене перше дослідження тварини і встановлення діагнозу; зазначають через кожні 2-3 дні дату клінічного обстеження тварин (упродовж 12-14 днів).

До графі «Т, С°» записують дані термометрії хворої тварини.

До графі «П, уд./хв.» записують дані вимірювання пульсу у досліджуваної тварини, вимірюють у кількості ударів на хвилину.

До графі «Д, рух./хв.» записують дані вимірювання кількості дихальних рухів у досліджуваної тварини, вимірюють у кількості рухів на хвилину.

Ці пункти можна замінити об'єднаним графіком.

До графі «Перебіг хвороби» записують відомості про загальний стан тварини, відображають зміни, які відбуваються, а також вказують, коли були проведені повторні лабораторні дослідження, за результатами яких можна визначити ефективність застосованих препаратів.

До графі «Лікування, дієта, режим утримання» заносять всі відомості терапевтичного порядку (умови утримання хворої тварини, дієту, терапевтичні маніпуляції). Призначені лікарські засоби приводяться у формі рецептів.

В кінці цього розділу студент обов'язково зазначає підсумок курації, де

у короткій формі приводять результати курації, підводять підсумки про стан здоров'я тварин, дають рекомендації, пропозиції щодо режиму утримання та годівлі. У випадку летального наслідку роблять розтин трупу, студент-куратор зобов'язаний бути при цьому присутній і додати до історії хвороби протокол розтину.

У розділі «**Спеціальні заходи**» студент детально описує метод лікування, який він разом із викладачем застосував хворій тварині. Зазначають особливості *специфічної терапії*, де описують спосіб введення лікарського засобу, переваги обраного препарату, надають повну *характеристику використаного препарату* (назву, виробника, склад, форму випуску, фармакокінетику, фармакодинаміку, які показання до застосування, спосіб використання, дозування, застереження щодо використання). Якщо була призначена *симптоматична терапія*, то студент вказує лікарські засоби, які були ним використані з метою зняття симптомокомплексу хвороби, методи їх введення в організм хворої тварини, обґрунтовує доцільність застосування.

Заключенням цього пункту буде розрахунок вартості курсу лікування хворої тварини.

Якщо збудник інфекційної хвороби виділяється у зовнішнє середовище разом з секретами, екскретами чи фекаліями тварини, то необхідно зазначити *методи дезінфекції*, де описують коротко відомі способи знезараження і детально - метод, який студент використав, обґрунтовує його доцільність і переваги.

У історії хвороби необхідно описати підрозділ «*Дезінфекція*», де куратор дає визначення цього поняття і вказує можливі способи і засоби дезінфекції, описує використані.

Розділ «**Аналіз хвороби (Epicrisis)**». *Епікриз* (від грец. епікрюц (epikrisis) - судження, рішення) - судження про стан хворої тварини, про діагноз, причини виникнення та розвитку хвороби, про обґрунтування і результати лікування. У разі летального результату в епікризі вказується причина смерті.

Даний розділ описується за результатами огляду літератури щодо обраної теми і включає: визначення хвороби, мофо-біологічні особливості збудника інфекційної хвороби, його систематичне положення, історичні відомості по вивченню хвороби вченими та поширення її на території України і світу, економічні збитки, епізоотологічні дані, патогенез, клінічні ознаки, патолого-анатомічні зміни, діагностика та диференційна діагностика, лікування, профілактика та заходи боротьби. Обв'язко робити посилання на літературні джерела.

У розділі «**Висновки**» студент-куратор проводить короткий аналіз виконаної роботи, який включає три основних висновки:

1) зазначити встановлений діагноз (наприклад: В результаті проведених молекулярно-біологічних досліджень собаки виявлено збудника - ДНК-вмістний герпес вірус - Canine Herpes virus, Встановлено діагноз - герпес вірусна інфекція);

2) зазначити показники захворюваності в господарстві після

проведеного лікування;

3) Розрахувати вартість лікування хворої тварини.

Розділ «**Використана література**». Список використаних джерел є обов'язковою складовою частиною курсового проєкту. Список показує не тільки ступінь вивчення досліджуваної теми, але й глибину авторської роботи над темою. Список використаних джерел у курсового проєкту є переліком усіх документів, монографій, книг, статей та інших публікацій, використаних при розробці теми у розділі «Аналіз хвороби». До списку використаних джерел необхідно включати *всі* джерела, що були вивчені під час підготовки курсового проєкту. Загальна кількість опрацьованих джерел не може бути меншою за 10 пунктів. *Неприпустимим* є використання у списку літератури конспекту лекцій чи зошиту з лабораторних робіт.

Список використаної літератури виконується в алфавітній послідовності, нумерується і оформлюється відповідно до загальноствановлених вимог (Додаток Б). Нумерація повинна бути наскрізною.

В кінці історії хвороби обов'язково вказується дата закінчення написання курсового проєкту і ставиться підпис куратора.

Розділ «**Додатки**». Додатки містять матеріали, пов'язані з виконанням курсового проєкту, які з певних причин не можуть бути включені до основної її частини.

7. РЕЦЕНЗУВАННЯ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ

Робота подається керівнику щонайменше за тиждень до захисту. Курсовий проєкт рецензує викладач - керівник курсового проєкту відповідно до критеріїв її оцінювання і виставляє попередню оцінку. У рецензії відзначаються позитивні сторони і недоліки роботи, допущена чи не допущена вона до захисту, виставляються відповідні бали щодо оформлення пояснювальної записки та ілюстрованої частини (Додаток В). Науковий керівник, перевібивши роботу, може повернути її для доопрацювання разом із письмовими зауваженнями. Студент повинен усунути виявлені недоліки у встановлений термін, після чого робота остаточно оцінюється. Інші позитивно оцінені курсового проєкту допускаються до захисту.

8. ЗАХИСТ КУРСОВОГО ПРОЄКТУ

Остання фаза виконання курсового проєкту - **це захист курсового проєкту**. Слід пам'ятати, що захист курсового проєкту - це не тільки демонстрація знань літератури, яка має пряме відношення до теми праці, не тільки звіт з вузької спеціальної теми, але й своєрідний екзамен зі спеціальності, в якому студент зобов'язаний виявити свою ерудицію у володінні категоріями та поняттями з дисципліни.

8.1. Порядок подання

Здобувач вищої освіти здає оформлену історію хвороби на кафедру у встановлені терміни, про що старший лаборант робить запис у журналі реєстрації курсових проєктів. Потім курсовий проєкт передається науковому

керівнику для написання рецензії і виставлення оцінки до захисту.

Результати курсового дослідження представляються студентом у доповіді, яка публічно виголошується під час захисту курсового проєкту.

Захист курсового проєкту відбувається прилюдно перед комісією, яка складається з трьох осіб, а саме: завідувача кафедри, наукового керівника курсового проєкту і викладача, який викладає дисципліну «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин». Склад комісії щодо захисту курсових проєктів з дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин» затверджується рішенням кафедри, на якій виконується робота.

8.2. Критерії оцінювання

При оцінюванні курсового проєкту враховуються наступні критерії:

- Вчасне виконання роботи (за етапами).
- Якість оформлення пояснювальної записки курсового проєкту та проведення досліджень:
 - розкриття теми курсового проєкту, відповідність змісту розділам і підрозділам історії хвороби;
 - наявність усіх складових частин дослідження;
 - об'єктивність результатів проведених досліджень і повнота їх аналізу та викладення;
 - ступінь самостійності і творчого підходу до написання курсового проєкту;
 - обґрунтованість і повнота зроблених висновків;
 - кількість використаної методологічної та спеціальної літератури з теми.
- Оформлення роботи та її ілюстративна частина:
 - літературне, технічне й естетичне оформлення роботи, стиль викладу;
 - наявність, якість фотографій і рисунків та відповідність їх темі курсового проєкту.
- Захист роботи:
 - аргументованість і лаконічність викладення основних результатів дослідження;
 - уміння орієнтуватися в досліджуваній темі та правильно висловлювати свої думки;
 - аргументованість і вичерпність відповідей на питання членів комісії.

8.3. Організація процесу захисту

Захист курсового проєкту здійснюється за встановленим графіком перед комісією у складі завідувача кафедри, наукового керівника та викладача кафедри у терміни, передбачені розпорядженням деканату. До захисту студент отримує свою роботу, знайомиться з рецензією й готується аргументовано відповісти на зауваження й запитання.

Процес захисту розбивається на такі **змістовні частини**:

1. Оголошення індивідуальної інформації (ППП, курс, група).
2. Тема роботи. Коротке (до 10 хвилин) усне повідомлення автора курсового проєкту про проведене дослідження і його основні результати. У повідомленні повинні бути представлені: цілі та завдання роботи; ступінь вивченості теми; основні результати роботи і висновки; пропозиції автора.

3. Відповіді на запитання членів комісії. Кожний член комісії може задати до трьох питань.

У процесі захисту членами комісії оцінюється глибина знань студентом досліджуваної теми, уміння вести дискусію, обґрунтовувати й відстоювати свою точку зору, чітко відповідати на поставлені запитання.

Потрібно мати на увазі, що остаточна оцінка залежить від захисту й може бути як вищою, так і нижчою за попередню. Оцінки оголошуються і виставляються викладачем у відомість і залікову книжку студента.

У цілому розподіл балів відображений у Додатку В.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Infectious Diseases / O. A. Holubovska et al. ; edited by O. A. Holubovska. Kyiv : AUS Medicine Publishing, 2018. 664 p.
2. Pediatric Infectious Diseases / S. O. Kramarov et al. ; edited by S. O. Kramarov, O. V. Nadruga. 4-th edition. Kyiv : AUS Medicine Publishing, 2020. 240 p.
3. Галатюк О. Є. Хвороби бджіл та основи бджільництва : навчальний посібник Житомир : Полісся. 2017. 296 с.
4. Загальна епізоотологія / Б. М. Ярчук та ін. ; за ред. Б. М. Ярчука, Л. Є. Корнієнка. Біла Церква, 2002. 656 с.
5. Інфекційні хвороби великої рогатої худоби / Р. И. Кравців та ін. Львів, 2001. 394с.
6. Інфекційні хвороби котів : навчальний посібник / О. Є. Галатюк та ін. Житомир : Полісся. 2017. 132 с.
7. Інфекційні хвороби птиці / Л. Є. Корнієнко та ін.; за ред. Л. Є. Корнієнка. Херсон : Грінь Д.С., 2012. 528 с.
8. Інфекційні хвороби собак : навчальний посібник / О. Є. Галатюк та ін. Житомир : Полісся. 2018. 275 с.
9. Каришева А. Ф. Спеціальна епізоотологія. Київ : Вища освіта, 2002. 703 с.
10. Корнієнко Л. М., Корнієнко Л. Є., Ярчук Б. М. Планування ветеринарних заходів : навчальний посібник. 2-ге вид., доп. і перероб. / за ред. Л. М. Корнієнко. Біла Церква : ТОВ "Білоцерківдрук", 2016. 364 с.
11. Кравців Р. И., Злонкевич Я. І. Інфекційні хвороби свиней. Львів, 2008. 337с.
12. Медицина за Девідсоном: принципи і практика : посібник : пер. 23-го англ. вид. : у 3 т. Т. 1 / за ред. С. Г. Ралстона, Я. Д. Пенмана, В. Дж. Стрекена, Р. П. Гобсона ; наук. ред. пер. В. Ждан та ін. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 258 с.
13. Методи обмеження життєдіяльності мікроорганізмів / В. І. Семанюк

та ін. ; за ред. Д. Ф. Гуфрія, В. І. Семанюка. Львів, 2007. 307 с.

14. Факторні хвороби сільськогосподарських тварин / В. П. Литвин та ін. Біла Церква, 2002. 303 с.

15. Фещенко Ю. Г., Журило О. А., Барбова А. І. Лабораторна діагностика туберкульозної інфекції : навчальний посібник. Київ : ВСВ «Медицина», 2019. 304 с.

16. Хронічні інфекційні хвороби тварин / Л. Є. Корнієнко та ін; за ред. Л. Є. Корнієнка. Біла Церква, 2008. 348 с.

17. Юрко К. В., Козько В. М., Соломенник Г. О. Внутрішньолікарняні інфекції та інфекційний контроль : навчальний посібник. Київ : ВСВ «Медицина», 2020. 296 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет технології виробництва і переробки продукції
тваринництва, стандартизації та біотехнології

Кафедра зоогігієни та ветеринарії

КУРСОВИЙ ПРОЄКТ

з навчальної дисципліни

«ЕПІЗООТОЛОГІЯ ТА ІНФЕКЦІЙНІ ХВОРОБИ ТВАРИН»

на тему: _____

Виконав (ла)

Студент (ка) курсу ___ групи ___
Спеціальності 212 «Ветеринарна гігієна,
санітарія і експертиза»
Освітній ступінь «Магістр»

(ПІБ студента або студентки)

Керівник

(ПІБ, посада, вчене звання, науковий ступінь)

Національна шкала _____

Кількість балів ECTS _____

Члени комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Миколаїв - 2022

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультет технології виробництва і переробки продукції
тваринництва, стандартизації та біотехнології

Кафедра зоогігієни та ветеринарії

ІСТОРІЯ ХВОРОБИ

Вид тварини _____
Діагноз _____
Почата _____ Закінчена _____
Господарство _____
Село (місто) _____
Район _____
Область _____

Куратор: _____

Керівник: _____

Миколаїв - 2022

Приклади оформлення списку використаних джерел

Приклади оформлення списків використаних джерел за Національним стандартом України ДСТУ 8302:2015. Миколаїв : МНАУ, 2020. 12 с. URL: https://lib.mnau.edu.ua/info5/2020/Prim_dstu_8302_2015.pdf

Орієнтовний зразок

Розділ 1.

Registratio (пишеться на першій сторінці)

Вид тварини, кличка, №Стать Вік

Мать, прикмета Порода, напрямок Вага тварини _____

Кому належить тварина _____

Адреса і № телефону _____

Дата і час надходження в клініку 20 р.годин

Діагноз первинний _____

Діагноз при послідуєчому спостереженні

Наслідки лікування (тварина видужала, вибраквана, загинула) _____

Дата вибуття із клініки 20 р.

Кількість діб лікування у клініці

Розділ 2.

Anamnesis

Anamnesis vitae (утримання, догляд, годівля та повноцінність раціону, водопій, вагітність, час останніх родів, продуктивність) _____

Anamnesis morbi (коли хворіла тварина, ознаки хвороби, умови, при яких захворіла тварина, чи хворіла раніше, хворіє одна тварина чи декілька, хто і як лікував її) _____

Епізоотологічний та санітарний стан господарства

Які проведені заходи (санітарні, зоогієнічні, консультації спеціалістів)

Розділ 3.

Status praesens communis

3.1. Загальні дослідження

Дата: _____

Температура Пульс Дихання Скорочення рубця

Габітус (вгодваність, тілобудова, положення тіла, склад тіла, консистенція) _____

Шкіра(цілісність, еластичність, характер поверхні, температура, колір,

вологість, запах, стан підшкірної клітковини) _____

Шкіряний покрив(густота, рівномірність, блиск, прилеглисть до шкіри, випадіння) _____

Видимі слизові оболонки(колір, цілісність, характер поверхні, вологість, секреція):

а)кон'юнктива _____

б)носа _____

в)рота _____

г)піхви _____

Лімфатичні вузли(величина, форма, консистенція, температура, болючість, рухливість, характер поверхні вузла)

а)підщелепові _____

б)передлопаткові _____

в)колінної складки _____

г)пахвинні _____

д)підвим'яні _____

3.2. Дослідження окремих систем.

3.2.1. Серцево-судинна система

Серцевий поштовх (ритм, сила, місце, характер) _____

Тони серця (ясність, сила, ритм) _____

Шуми в ділянці серця _____

Артеріальний пульс(ритм, наповнення, характер хвилі, напруження) _____

3.2.2. Органи системи дихання

Носові _____ отвори, носове _____ дзеркало _____

Виділення з носа _____

Видихуване повітря _____

Дихальні рухи і шуми (частота, ритм, сила, характер, локалізація) _____

3.2.3. Органи системи травлення

Апетит, спрага (збережені, змінені, порушені) _____

Приймання корму та пиття (води), жування, ковтання, положення язика _____

Відрижка, жуйка _____

Живіт(форма, об'єм, тонус м'язів черевного пресу, скорочення) _____

Рубець (ступінь та характер наповнення, скорочення) _____

Дефекація(частота, поза, болючість, тенезми) _____

3.2.4. Сечостатевий апарат

Сечовиділення (частота, поза, болючість) _____

Стан промежини (западання, вип'ячування, набряклість, складчастість та ін.) _____

Стан вульви (втягнутість, звисання, набряклість, рубці, больова реакція, пошкодження, новоутворення, виділення, зімкнутість, зяння) _____

Переддвір'я піхви:

а) Колір слизової

б) ступінь зволоженості

в) больова реакція

г) стан поверхні (набряклість, висипи, вузлики, кісти та ін.)

д) характер секрету (кількість, консистенція, колір, запах, прозорість, домішки)

Піхва:

а) колір слизової

б) ступінь зволоження

в) больова реакція

г) стан поверхні

д) характер секрету

Для продуктивних тварин

Шийка матки (розміщення, колір, форма, величина, консистенція, еректабельність, ступінь розкриття каналу, характер секрету)

Матка:

а) розміщення (в тазовій, черевній порожнині, зміщення)

б) форма

в) симетричність рогів

г) величина

д) консистенція

є) больова чутливість

ж) еректабельність

з) стан маткових артерій

Яйцепроводи

3.2.5. Нервова система

Загальний стан (пригнічення, збудження, рефлексії)

Чутливість поверхнева і глибока

Здатність до активних рухів, координація

Стан нервово-м'язового тону (стан м'язів, положення голови, кінцівок)

Розділ 4.

Status praesens localis

Розділ 5.

Лабораторні дослідження

Крові:

Калу:

Сечі:
Ексудату:

Розділ 6.
Diagnosis et diagnosis differentialis

Розділ 7.
Prognosis quo ad vitam et valetudinem completam

Розділ 8.
Decursus morbid et therapia

Дата і години	Температура	Пульс	Дихання	Дані дослідження тварини (клінічні та лабораторні)	Терапія, дієта та режим

Розділ 9.
Epicrisis

Визначення хвороби. Причини даного захворювання з аналізом ветеринарно-санітарних та зоогігієнічних умов годівлі та утримання. Патогенез. Особливості клінічної картини. Обґрунтування діагнозу. Диференціальний діагноз. Обґрунтування прогнозу. Обґрунтування методів лікування. Конкретні рекомендації господарству по профілактиці даного захворювання. Використана література.

Усі питання необхідно висвітлювати стосовно до даної тварини

Приклад рецензії на курсовий проєкт, оцінювання виконання та захисту курсового проєкту в балах

МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет технології виробництва і переробки продукції тваринництва, стандартизації та біотехнології

Форма навчання очна

Курс, група _____

Спеціальність 212 «Ветеринарна гігієна, санітарія і експертиза»

ЛИСТ ОЦІНЮВАННЯ

курсного проєкту

з навчальної дисципліни «Епізоотологія та інфекційні хвороби тварин»

здобувача вищої освіти _____ (ППП)

на тему _____

Обсяг курсового проєкту _____

Кількість використаних джерел _____

Загальна оцінка роботи (необхідне підкреслити, у разі потреби доповнити):
відбір матеріалу та проведення паразитологічного дослідження тварини
проведене -

- невірно;
- не в повному обсязі, фрагментарно;
- вірно, у повному обсязі;

розкриття теми, відповідність змісту розділам і підрозділам історії хвороби-

- фрагментарно;
- на середньому рівні;
- у повному обсязі;

ступінь виконання завдань дослідження -

- низький;
- середній;
- високий;

Загальна оцінка змісту та якості оформлення роботи (необхідне підкреслити, у разі потреби - доповнити):

об'єктивність результатів проведених досліджень і повнота їх аналізу та викладення -

- недостатня;
- достатня;

ступінь самостійності і творчого підходу до написання курсової роботи-

- низький;
- середній;
- високий;

обґрунтованість і повнота зроблених висновків-

- недостатня;
- відносно достатня;
- достатня;

кількість використаної методологічної та спеціальної літератури з теми -

- недостатня;
- відносно достатня;
- достатня;

літературне, технічне й естетичне оформлення роботи -

- недостатнє;
- відносно достатнє;
- достатнє;

Результати оцінювання курсового проєкту

Висновки (*підкреслити*):

- рекомендувати до захисту без доопрацювання;
- рекомендовано до захисту за умови доопрацювання _____
- не рекомендовано до захисту, необхідно суттєво доопрацювати _____

Навчальне видання

**ЕПІЗООТОЛОГІЯ ТА ІНФЕКЦІЙНІ
ХВОРОБИ ТВАРИН**

Методичні рекомендації

Укладачі: **Лумедзе Татяна Семенівна**
Лумедзе Імін Халідович
Білопольська Таміла Петрівна

Формат 60x84 1/16 Ум. друк. арк. 1,8

Тираж 20 прим. Зам. № ____

Надруковано у видавничому відділі
Миколаївського національного аграрного університету
54020, м. Миколаїв, вул. Георгія Гонгадзе, 9

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №4490 від 20.02.2013 р.